gylyje nuo dabartinio paviršiaus tyrimų ploto R dalyje, V pusėje jie tyrinėti kiek giliau – 0,75–1,4 m gylyje. Atrodo, kad kai kurie palaikai buvo laidojami visai negiliai nuo buvusio paviršiaus (20–40 cm gylyje). Tokių kapų palaikai buvo apardyti, duobės kontūro nesimatė. Tačiau dauguma mirusiųjų laidoti giliau.

Tyrimų metu atkreiptas dėmesys, kad dažnai kapų duobės buvo gana taisyklingo stačiakampio formos. Ankstesnių tyrimų metu šis bruožas nebuvo toks pastebimas. Visiškai nerasta išplėštų kapų. Dažnai kapuose randami akmenys. Vyrauja romėniškam laikotarpiui būdinga tradicija mirusiojo palaikus kampuose apriboti akmenimis. Daliai kapų būdingos sudėtingesnės akmenų konstrukcijos. Išsiskyrė kapas K1569, kuriame virš palaikų buvo įrengtas gana taisyklingas apie 2 m^2 grindinys (5 pav.). Kai kuriuose kapuose mirusiojo palaikai duobėje ribojami molio sienele, kampuose dedami molio gniužulėliai (K1544, K1555).

Nors Marvelės kapinynas nuolat tyrinėjamas dar nuo 1991 m., tačiau iki šiol jis nėra įtrauktas į NKVR, nenustatytos jo ribos ir apsaugos zona. Tai apsunkina kiekvieną kapinyno tyrimų etapą. 2011 m. tyrinėta kapinyno dalis įsiterpia tarp ankstesniais metais tyrinėtų plotų, tad po šių tyrimų netyrinėta Marvelės kapinyno dalis tapo dar daugiau suskaidyta.

Marvelė Cemetery

In 2011, the investigation, begun in 1991, of Marvelė Cemetery continued with the excavation of 695 m^2. Inhumations (59) predominated but three cremations were discovered among them. The majority of the burials should be assigned to the B2/C1–C1a phase of the Roman period and should be dated to the second half of the 2nd – early 3rd centuries. The cremations could be assigned to the C3–D phase and should be dated to the 4th – early 5th centuries. In the majority of the burials, the bones have greatly disintegrated. Frequently the remains are bordered by stones and stone paving is found above some burials (Fig. 5). In the part of the cemetery excavated in 2011, several fire sites, which were assigned to rites to commemorate the dead, were discovered. The majority of the burials were arranged in rows and were characterised by fairly well-formed rectangular pits. The clearly opposite orientation of the different sexes that is characteristic for burials was maintained with the heads of females to the E – SE and those of males to the W – NW. The excavated burials were not distinguished by abundant grave goods. Grave goods, including axes with shaft holes, bead necklaces, a cross pendant (Fig. 1), a bronze collared brooch (Figs. 2, 3), band bracelets, and polychrome beads (Fig. 4), were discovered in only 55% of the burials.

Audronė Bliujienė,
Sebastian Messal

Ėgliškių–Andulių kapinyno žvalgymai

2011 m. buvo atlikti Ėgliškių–Andulių kapinyno P, centrinės ir Š dalių žvalgymai magnetometru. Tyrimus atliko BRIAI kartu su Romos – germanų komisijos Frankfurte prie Maino mokslininkais Sebastianu Messaliu ir Mattiasu Danieliu bei Felixu Kotzuru iš Frankfurto universiteto (Vokietija). Tiek žvalgymas magnetometru, tiek tuo pat metu atliktas žvalgymas metalo ieškikliu buvo atliekami norint išsiaiškinti kapinyno horizontaliąją struktūrą ruošiant kapinyno medžiagą spaudai.

Ėgliškių–Andulių kapinynas tyrinėtas 1972, 1988 ir 2002 m. XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje šį laidojimo objektą tyrinėjo vokiečių archeologai. Kapinyno tyrinėjimų istorija plačiai aprašyta mokslinėje informacinėje spaudoje (*AETL 1972 ir 1973 metais*, Vilnius, 1974, p. 82–86; *ATL 2002 metais*, Vilnius, 2005, p. 93–94). Remiantis išlikusia archyvine medžiaga ir radiniais žinoma, kad vokiečių archeologai kapinyne ištyrė apie 800 kapų; dar 43 kapai buvo ištirti 1972, 1988 ir 2002 m., tačiau iki šiol nėra aiški horizontalioji kapinyno stratigrafija.

2011 m. balandžio mėnesį magnetometru (*Sensorik & Systemtechnologie GmbH* (Sensys)) žvalgyta kapinyno P dalis, kur 2002 m. buvo rasta kapų su akmenų vainikais. Be pagrindinio tikslo – kapinyno horizontaliosios stratigrafijos, šiuo tyrimu, remiantis išlikusiu schemišku 1895 m. Alfredo Götzės tyrinėjimų kapinyne planu, taip pat siekta išsiaiškinti kapų su akmenų vainikais paplitimo ribas. 2011 m. spalio mėnesį magnetometru (daugiakanalis *Magneto®-MX–System* prietaisas, traukiamas mašinos) buvo tęsiami žvalgymai kapinyno P dalyje (plotas 1) ir žvalgyta kapinyno centrinė (plotas 2) bei Š (plotas 3) dalys. Iš viso žvalgyti 3 plotai (1 pav.). Ateityje planuojama šiuo metodu ištirti visą saugomą kapinyno teritoriją.

Magnetometrinis tyrimas leido lokalizuoti A. Götzės 1895 m. tirtas perkasas pagal netaisyklingą jų formą ir akmenų vainiko ypatumus. Čia žvalgytas 70x30 m dydžio *plotas 1*, jame rasti akmenų vainikai. Magnetinio lauko tyrimai parodė, kad kapų su akmenų vainikais srityje anomalijos pasiskirsto skirtingai. Tirto ploto PV dalyje magnetinių anomalijų nustatyta daugiau, o PR – gerokai mažiau. Jos visų pirma siejamos su dipolinėmis anomalijomis, kurios pasižymi stipriu neigiamu fonu ir kurių buvo užfiksuota nedaug. Taip pat išskirtos teigiamos anomalijos. Abi magnetinių anomalijų rūšys rastos 2002 m. tirto akmenų vainiko vietoje (čia buvo rastas griautinis žmogaus kapas 43 ir žirgo galvos auka atskiroje duobėje). Taigi magnetometriniu tyrimu dar kartą buvo lokalizuota 2002 m. ištirto vainiko vieta, jo akmenys. Akmenys magnetogramoje išsiskiria vertėmis iki 50 nT. Todėl ir kiti objektai, kurie išsidėstę ratais ir kurių vertės yra iki 50 nT, šiame tyrime taip pat buvo interpretuoti arba kaip atskiri akmenys, arba kaip vainikai. Manoma, kad objektai, kurių vertės yra didesnės kaip 50 nT, yra metaliniai dirbiniai. Teigiamos anomalijos gali būti interpretuojamos kaip duobės ar įdubimai – pavyzdžiui, buvusių akmenų vietos. Taip pat tikėtina, kad teigiamos anomalijos akmenų vainikų viduje yra kapų duobės. Kapinyno P dalies magnetinio lauko tyrimai parodė, kad šioje dalyje gana aiškiai matomi 8 akmenų vainikai (nuo 5 m iki 9 m skersmens), kurie tęsiasi Š kryptimi. Kita vertus, šis tyrimas parodė, kad akmenų vainikai apardyti, greičiausiai intensyvios žemės ūkio veiklos metu. Taip išskirta 3,5x3 m keturkampė akmenų konstrukcija dėl stipraus neigiamo fono aplink ją preliminariai gali būti interpretuojama kaip ūkinės paskirties objektas (pavyzdžiui, krosnis ar rūdnelė), bet ji gali būti susijusi ir su buvusios sodybos veikla. Kaip bebūtų, anomalijos, siejamos su akmenų vainikais, tęsiasi iš PV į Š.

Plotas 2 tirtas buvusio žemės savininko M. M. Blyze sodybos ribose. Jis orientuotas ŠV–PR kryptimi, 170 m ilgio, 30 m pločio. Kadangi M. M. Blyze kasinėjo kapus savo sodybos teritorijoje, norėta įsitikinti, ar čia nėra likę archeologinių struktūrų. Plote rasta keletas šiuolaikinių žemės judinimo žymių, taip pat matomos buvusių žemės sklypų ribos (lyg maži pylimėliai), orientuotos PV–ŠR. Šiame

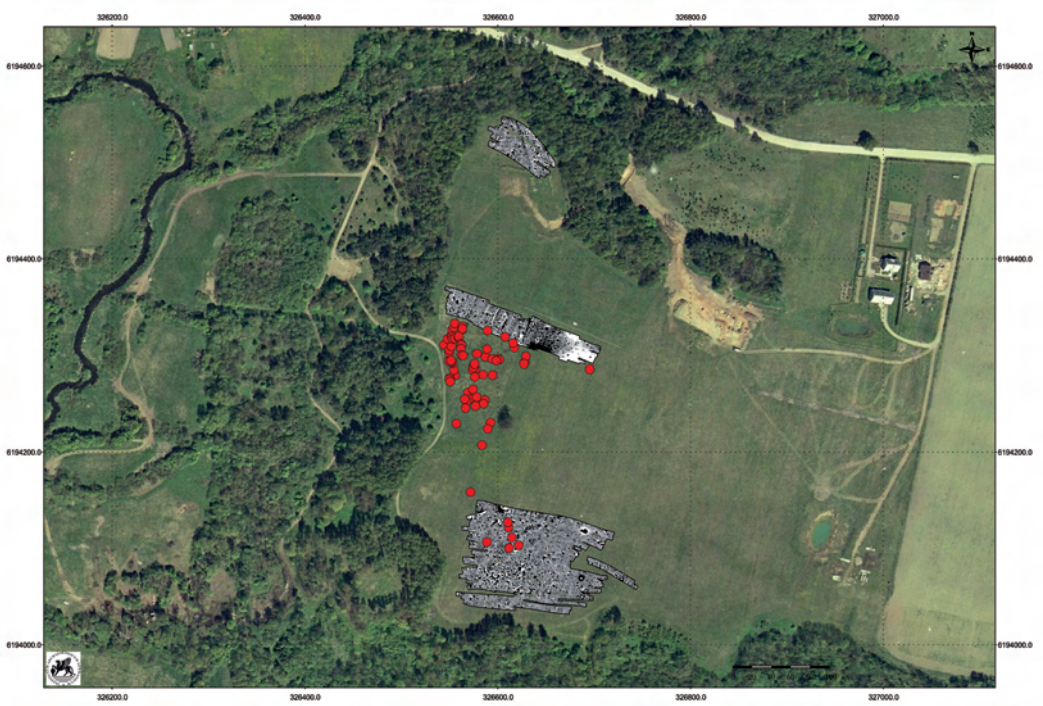

1 pav. Ortofotonuotrauka su pažymėtais magnetometru tirtais Ėgliškių–Andulių kapinyno plotais ir metalo ieškikliu žvalgytu plotu (radimvietės pažymėtos raudonais apskritimais). S. Messal brėž.

Fig. 1. An orthophoto showing the areas of Ėgliškiai – Anduliai Cemetery that were surveyed using a magnetometer and the area surveyed using metal detector. (The find spots are marked with red circles.)

plote rasta daug pozityvių anomalijų, kas rodytų, kad čia dar yra archeologinių struktūrų (pavyzdžiui, degintinių kapų) liekanų. Taip pat galima manyti, kad tirto ploto R pakraštyje aptikta kapinyno riba.

Kapinyno Š dalyje magnetometru žvalgytas *plotas 3,* norint įsitikinti, ar ten dar liko archeologinių struktūrų. Rasta daugybė pozityvių anomalijų, kaip ir anomalijų su stipriu neigiamu fonu aplink jas. Pastarosios gali būti dabartinio metalo sankaupos. Pozityvios anomalijos randamos visame plote 3. Nedidelės jų sankaupos matomos V pusėje, prie miško. Ten ankstesniais metais buvo rasta degintinių kapų urnose (III a. pr. Kr. – I a. po Kr.), taip pat akmenų vainikų liekanų (*ATL 2005 metais*, Vilnius, 2006, p. 113–116). Atrodytų, kad ši teritorija taip pat priklausė kapinynui, ir gali būti suardyta ne tik ūkinės veiklos, bet ir vėlesnių kapų. Be to, šiame plote ŠV–PR kryptimi yra ryški struktūra, kurios ilgis 60 m, plotis – 2 m. Dar viena panaši struktūra neryškiai išsiskiria V–R kryptimi. Jos ilgis yra apie 30 m. Preliminariais duomenimis šios struktūros gali būti melioracijos grioviai.

2011 m. BRIAI žvalgė kapinyno paviršių ir metalo ieškikliu. Radiniai aptikti žemės paviršiuje ir velėnoje, jie perduoti į KM. Žvalgyta ir 1972 m. kapinyną perkirtusio dujotiekio tranšėjos vieta bei jos aplinka. Norint įsitikinti, ar tarp romėniškojo kapinyno P dalies ir

vėlesnių kapinyno dalių yra tuščias tarpas, minimas vokiečių archeologų (A. Götze), metalo ieškikliu žvalgyta kapinyno P ir centrinė dalys (1 pav.).

Metalo ieškikliu aptiktų radinių paplitimas patvirtino magnetometrinio žvalgymo rezultatus – romėniškojo laikotarpio kapai su akmenų vainikais iš tiesų tęsiasi iš PV į Š ir, matyt, suartėja ar susilieja su kuršiškais kapais. Tiesa, ši suartėjimo riba kol kas nėra tvirtai nustatyta. Kita vertus, galima teigti, kad didžiąją M. M. Blyzės sodybos dalį užėmė VII–XI a. griautiniai kuršių kapai. Šio tarpsnio kapų yra ir dujotiekio trasos teritorijoje arba jie prieina iki jos. Už dujotiekio, matyt, tęsiasi degintiniai kapai, bet jų paplitimo Š riba nėra aiški, tam reikia papildomų tyrimų. Ypač daug radinių aptikta 1972 m. iškasto dujotiekio trasos ŠV dalyje. Iš viso rasti 94 radiniai, datuojami III a. ir VII–XII a.

The Field Survey of Ėgliškiai – Anduliai Cemetery

In 2011, BRIAI, together with archaeologists from the Roman-Germanic Commission (RGK) Frankfurt am Main (Germany) conducted a magnetometer survey of the S, central, and N parts of Ėgliškiai – Anduliai Cemetery (Fig. 1). The magnetic field survey of the S part of the cemetery showed that eight stone kerbs (5–9 m in diameter) are clearly visible in this part and more lay to the N. Archaeological structures have also survived in other parts of the cemetery although they have been greatly disturbed by anthropogenic activities. The cemetery's surface was also surveyed using a metal detector and 94 finds dating to the 3rd and 7th–12th centuries were discovered.

Donatas Butkus

Lazdininkų (Kalnalaukio) kapinynas

Lazdininkų (Kalnalaukio) kapinyno (A1708) (Kretingos r.) tyrinėjimus KM vykdo nuo 1991 m. (žr. *ATL 1990 ir 1992 metais,* Vilnius, 1992, t. I, p. 81–85; *ATL 1992 ir 1993 metais,* Vilnius, 1994, p. 138–145; *ATL 1996 ir 1997 metais,* Vilnius, 1998, t. I, p. 190–194; *ATL 1998 ir 1999 metais*, Vilnius, 2000, p. 252–255; *ATL 2000 metais,* Vilnius, 2002, p. 98–100; *ATL 2001 metais,* Vilnius, 2002, p. 119–120, *ATL 2003 metais,* Vilnius, 2005, p. 118–119; *ATL 2006 metais,* Vilnius, 2007, p. 157–158; *ATL 2007 metais,* Vilnius, 2008, p. 178–182; *ATL 2008 metais,* Vilnius, 2009, p. 119–121; *ATL 2009 metais,* Vilnius, 2010, p. 112–117). Iki 2009 m. imtinai KM ištyrė 1489,7 m^2 dydžio plotą ir rado 108 kapus. Per visą Lazdininkų kapinyno tyrimų istoriją ištirta 5354,67 m^2, rasta 517 kapų.

2011 m., siekiant nustatyti kapinyno teritoriją, pratęstos kapinyno ribų paieškos vizualinės apsaugos zonoje į R, Š ir V nuo kapinyno. Ši kapinyno dalis žvalgyta metalo detektoriumi. Su kapinynu besiribojančiuose dirbamos žemės plotuose žvalgymų metu ištirtas 6,02 m^2 ploto šurfas. Jis kastas kapinyno R paribyje, per 112 m į R nuo 2009 m. tyrinėto šurfo 1, šalia kapinyno esančioje kalvoje. Be to, metalo ieškikliais patikrinta dalis vizualinės apsaugos zonos į R nuo saugomos kapinyno teritorijos – 650 m^2 plotas. Kapinyno V prieigų žvalgymas buvo nerezultatyvus.

Šurfe rasti 2 kapai – griautinis (?) nenustatytos lyties ir amžiaus vaiko *kapas 109* bei griautinis nenustatytos lyties suaugusio individo kapas 110. Vaiko kapo duobė 1,5 m ilgio,